

BEATA PAWŁOWSKA-WILDE MUZEALNIK, REDAKTOR, SZEFOWA, PRZYJACIEL

BEATA PAWŁOWSKA-WILDE
A MUSEUM PROFESSIONAL,
AN EDITOR, A BOSS, A FRIEND

Maria Sołtysiak

Redakcja rocznika „Muzealnictwo”, Narodowy Instytut Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów

Abstract: Beata Pawłowska-Wilde passed away on Easter Saturday 2015. She graduated from the Department of Conservation and Historic Monuments Studies specialising in museology at the Copernicus University in Toruń. She was Head of the Museology Department of the Centre for Documentation of Monuments (ODZ) for many years, as well as the co-author of publications on museums, including „Muzealnictwo”, „Museum Events”, the „Bibliography of information contained in publications by museums in Poland” and others.

She was born on 13th April 1932 into a family of scientists researching history and art history. Both her private and professional life were greatly influenced by her family home and her surroundings, imbued with a scientific approach towards all and any activities, humanities, patriotism and honour.

Her childhood was marked by the war. At the beginning of the Warsaw Rising, at the age of 12, she and her younger brother Christopher were deported to forced labour in Germany. Her moving accounts from those tragic days may be found in the Oral History Archives of the Museum of the Warsaw Rising.

She graduated from the Faculty of Fine Arts of Copernicus University in Toruń in 1954. She was engaged by Prof. Kazimierz Malinowski to work at ODZ in 1963. Her first task

was to assemble and classify a bibliography of museology from Polish and foreign writings, as well as to edit subsequent volumes of the „Library of Museology and Monument Protection” Series. In 1976 she became Head of the Museology Department. While in that position she directed her own projects related to the history of museology; for example, she devised a comprehensive survey for the Index of Museum Registry in Poland and subsequent editions of the Inventory of Museums in Poland. From 1982 she worked as Managing Editor of „Muzealnictwo”, from 2000-2010 as Associate Editor, and from 1991 as editor-in-chief of the periodical „Museum Events”. She also co-authored successive volumes of the „Bibliography of information contained in publications issued by the museums in Poland. Non-serial and serial publications”.

During 40 years in the Museology Department of the Centre for Documentation of Monuments, Beata Pawłowska-Wilde made an invaluable contribution to the systematisation of activities relating to Polish museums, recording them and promoting knowledge about Polish and international museology. She established a relationship with Polish museum professionals which resulted in close contacts between „Muzealnictwo’s” Editorial Board with this circle to this day. She co-operated conceptually with the Edito-

rial Board, offering her advice and support when preparing each issue of the periodical. The editorial archives include: a film about „Muzealnictwo” made in 2012 on the occasion of the 60th anniversary of the annual, and footage shot by her son, Tomasz Wilde, which consists of priceless me-

mories of Beata Pawłowska-Wilde, as well as of the long-time editor-in-chief of the „Muzealnictwo” Annual, Janusz Odrowąż-Pieniążek, in which both of them tell interesting and touching stories about the editors’ history, their associates and the fate of the periodical in the 1980s and 1990s.

Keywords: museology, museum professional, publishers’ bibliography, managing editor, museums’ register.

W Wielką Sobotę poprzedzającą Wielkanoc 2015 r. zmarła Beata Pawłowska-Wilde – absolwentka konserwatorstwa i zabytkoznawstwa ze specjalizacją w zakresie muzealnictwa na Uniwersytecie im. Mikołaja Kopernika w Toruniu, wieloletnia szefowa Działu Muzealnictwa Ośrodka Dokumentacji Zabytków (ODZ), współtwórczyni wydawnictw dotyczących muzeów, m.in. „Muzealnictwa”, „Zdarzeń Muzealnych”, „Bibliografii zawartości wydawnictw muzeów w Polsce” i innych.

Urodziła się 13 kwietnia 1932 r. w Warszawie w rodzinie naukowców badających dzieje historii i sztuki. Matka – prof. dr Jadwiga Puciata-Pawłowska, wybitna humanistka, wieloletni profesor Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, ceniona jako dydaktyk i badacz o trwałym dorobku naukowym. Ojciec – prof. Bronisław August Pawłowski – polski historyk i archiwista, badacz historii wojskowości, oficer Wojska Polskiego, współtwórca i pierwszy dyrektor Centralnego Archiwum Wojskowego, wykładowca na Uniwersytecie Warszawskim i Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu. Ojciec chrzestny – prof. Mieczysław Gębarowicz, wielki uczony i humanista – historyk sztuki i historyk, w latach 1923–1939 wykładowca na Uniwersytecie Jana Kazimierza we Lwowie i Politechnice Lwowskiej, ostatni dyrektor Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Lwowie, autor licznych prac naukowych, wybitnie zasłużony dla sprawy kultury i sztuki Lwowa. W 1984 r. został pochowany na cmentarzu Łyczakowskim, a Beata Pawłowska-Wilde jechała do Lwowa aby – jako wykonawczyni testamentu Profesora – dopilnować, zgodnego z wolą, rozdysponowania jego spuścizny.

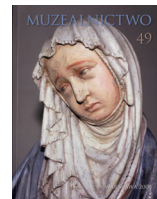
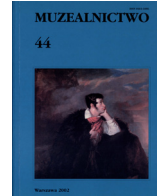
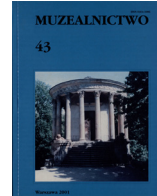
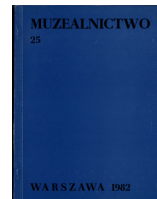
Dom rodzinny i otoczenie przepojone atmosferą naukowego podejścia do wszelkich działań, poszanowaniem systematyczności i skrupulatności w pracy, humanizmem, patriotyzmem i honorem – to wszystko wpłynęło na Jej życie prywatne i postawę zawodową.

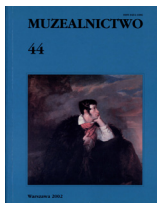
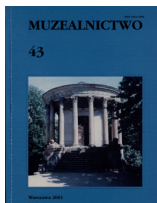
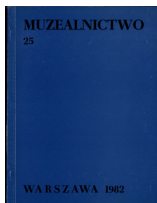
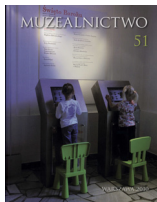
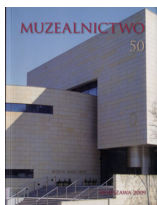
Dzieciństwo Beaty Pawłowskiej-Wilde naznaczyła wojna, czas traumatycznych przeżyć, które przez całe dorosłe życie wracały w uporczywych wspomnieniach. W pierwszych dniach sierpnia 1945 r., w czasie Powstania Warszawskiego, w wieku 12 lat została wywieziona razem ze swoim młodszym, 10-letnim wówczas bratem Krzysztofem Pawłowskim (dziś profesor zwyczajny Politechniki Łódzkiej, architekt, jeden z nestorów polskiej szkoły konserwacji zabytków), na roboty do Niemiec. Mała dziewczynka z „dobrego domu”, przepojonego miłością i atmosferą naukowej pracy i patriotyzmu, nagle została oderwana od wszystkich bliskich, wywieziona bydłocymi wagonami w nieznaną, zmuszona do niewolniczej pracy u niemieckiego bauera. I jeszcze ta ogromna odpowiedzialność za młodszego braciśzka. Takie losy zgotowała II wojna światowa tysiącom Polaków. W Archiwum Historii Mówionej Muzeum Powstania Warszawskiego znajduje się przejmująca relacja Beaty Pawłowskiej-Wilde z tych tragicznych dni.

W 1954 r. ukończyła Wydział Sztuk Pięknych na Uniwersytecie M. Kopernika w Toruniu. Uzyskała tytuł mgra konserwatorstwa i zabytkoznawstwa ze specjalizacją w zakresie muzealnictwa na podstawie pracy pt. *Początki muzealnictwa w Polsce*, opublikowanej w skrócie w 1961 r. w „Zeszytach Naukowych UMK”.

W 1963 r. została zaangażowana przez prof. Kazimierza Malinowskiego do pracy w Ośrodku Dokumentacji Zabytków i jej pierwszym zadaniem było gromadzenie i klasyfikowanie bibliografii muzealnictwa z piśmiennictwa polskiego i obcego oraz redagowanie poszczególnych tomów serii „Biblioteki Muzealnictwa i Ochrony Zabytków”. W 1967 r. została kierownikiem Działu Muzealnictwa, który właśnie powstał w ODZ. Wykonując zadania związane z pełnieniem tej funkcji prowadziła jednocześnie projekty autorskie dotyczące historii muzealnictwa: opracowała obszerną ankietę do Kartoteki Ewidencji Muzeów w Polsce, która przez wiele lat, rozsyłana do muzeów w zmodyfikowanych formach, stanowiła bezcenne źródło pozyskiwania informacji o muzeach w Polsce – na podstawie tych ankiet powstawały kolejne wydania Wykazu Muzeów w Polsce, a potem baza komputerowa ewidencji polskich muzeów. Od 1982 r. pełni-

ła obowiązki sekretarza redakcji „Muzealnictwa”, a w latach 2000–2010 zastępcy redaktora naczelnego tego rocznika. Od 1991 r. do ukazania się ostatniego 23 numeru w 2000 r. pełniła funkcję redaktora naczelnego biuletynu „Zdarzenia Muzealne”, współtworzyła również kolejne tomy „Bibliografii zawartości wydawnictw muzeów w Polsce. Druki zwarte i ciągłe”. W 1996 r. podjęła decyzję rezygnacji z funkcji kierownika Działu Muzealnictwa powierzając ją piszącej te słowa. Pracowała jeszcze na pół etatu 7 lat – do 2003 r., w którym przeszła na emeryturę, w dużej mierze wskutek reorganizacji ODZ, przekształcenia go w Krajowy Ośrodek Badań i Dokumentacji Zabytków (KOBiDZ) i likwidacji Działu Muzealnictwa.

Beata Pawłowska-Wilde pracowała w dobie bez Internetu i choć trudno w to dziś uwierzyć, ale nie było też wówczas telefonów komórkowych, komputerów i dostępu do sieci. Wiedzę, informacje i doświadczenie zdobywało się metodami „tradycyjnymi”, a do wymiany myśli, poglądów i doświadczenia służyły stypendia naukowe oraz osobiste kontakty między ludźmi lub specjalnie w tych celach organizowane krajowe lub międzynarodowe spotkania fachowców. Dla zilustrowania tej sytuacji wymienię stypendia i szkolenia zagraniczne, w których Beata Pawłowska-Wilde brała czynny udział i które wzbogacały jej wiedzę i profesjonalizm w dziedzinie muzealnictwa:

1969 – po złożeniu egzaminu z języka w Ambasadzie Francji otrzymała trzymiesięczne stypendium Rządu Francuskiego. Staż odbywała w Centre de Documentation du Conseil International des Musées w Paryżu, mając za zadanie klasyfikację publikacji polskich nadsyłanych do Centre wg założeń przyjętych dla Międzynarodowej Bibliografii Muzealnictwa. Poznała także zasady prowadzenia ewidencji muzeów całego świata. Odtąd, co roku, wykaz wybranych pozycji z zakresu muzealnictwa polskiego wysyłany był do Centre i publikowany w Nouvelles de l'IRCOM. ICOM Bibliographie Muséologique Internationale.

1974 – otrzymała dwumiesięczne stypendium Rządu Włoskiego w celu uzyskania informacji na temat zabezpieczenia i przechowywania w Dziale Muzealnictwa ODZ mikrofilmów kartotek więźniów z Państwowego Muzeum Stutthof w Sztutowie.

1977, 1978 – brała udział w konferencjach: w Pradze (Czechosłowacja) i Veszprém (Węgry) dotyczących modyfikacji układu Międzynarodowej Bibliografii Muzealnictwa.

1979 – w ramach wymiany kulturalnej między rządami Polski i Francji podróżowała dwa tygodnie po Francji, dzięki czemu mogła poznać strukturę muzealnictwa francuskiego, a także zwiedzić wiele francuskich muzeów i zamków.

1994 – została oddelegowana do Grecji na konferencję poświęconą budowaniu tezaursów w bibliografii, podczas której miała możliwość zwiedzenia muzeów Aten.

Wiedzę zdobytą podczas wspomnianych wyjazdów na konferencje, a zwłaszcza podczas odbytych stypendiów zagranicznych przekazywała potem nam – osobom pracującym w Dziale Muzealnictwa, a uzyskane umiejętności i nowinki metodologiczne wdrażała w metody pracy działu. Nic dziwnego, że Dział Muzealnictwa ODZ był partnerem swoich odpowiedników w instytucjach zagranicznych – zarówno do merytorycznych dyskusji, wypracowywania wspólnych metod pracy nad muzealnictwem, jak również

do wymiany publikacji. M.in. dzięki tej wymianie Biblioteka ODZ otrzymywała bardzo interesujące i cenne specjalistyczne wydawnictwa dotyczące muzealnictwa europejskiego i światowego.

Przez 40 lat pracy w Dziale Muzealnictwa Ośrodka Dokumentacji Zabytków Beata Pawłowska-Wilde wniosła nieoceniony wkład w usystematyzowanie działań dotyczących polskiego muzealnictwa, zewidencjonowania go, a także w propagowanie wiedzy o muzealnictwie polskim i światowym wśród społeczeństwa. Kierując tym działem i będąc jednocześnie sekretarzem redakcji „Muzealnictwa”, potem zastępcą jego redaktora naczelnego, zbudowała więź ze środowiskiem muzealników polskich, która do dziś owocuje bliskimi kontaktami tego środowiska z redakcją. Do ostatniej chwili życia współpracowała z redakcją „Muzealnictwa” koncepcyjnie, służąc jej radą i wsparciem merytorycznym przy tworzeniu każdego numeru periodyku.

Publikacje:

- *Początki muzealnictwa w Polsce* (skrót), „Zeszyty Naukowe UMK” 1961, seria Zabytkoznawstwo i Konserwatorstwo II.
- Współautorstwo z M. Laskowską, *Wydawnictwa Ośrodka Dokumentacji Zabytków w Warszawie 1962–1975*, Warszawa 1976.
- Współautorstwo z M. Laskowską, *Bibliografia zawartości muzeów w Polsce za lata 1945–1972. Druki zwarte i ciągłe*, BMiOZ, seria B, t. XXXVIII, Warszawa 1974; *T y c h ż e, Bibliografia zawartości muzeów w Polsce za lata 1973–1977. Druki zwarte i ciągłe*, BMiOZ, seria B, t. LXXIX, Warszawa 1986; Współautorstwo z G. Kurowską, *Bibliografia zawartości muzeów w Polsce za lata 1978–1982. Druki zwarte i ciągłe*, BMiOZ, seria B, t. XCVII, Warszawa 1997; *T y c h ż e, Bibliografia zawartości muzeów w Polsce za lata 1983–1987. Druki zwarte i ciągłe*, BMiOZ, seria B, t. C, Warszawa 1999.
- *Konserwacja i ochrona zabytków w piśmiennictwie krajowym. Wybór*, „Ochrona Zabytków” 1975, nr ¼.
- *Klimatyzacja w pomieszczeniach muzealnych*. Sympozjum w Warszawie, „Ochrona Zabytków” 1976, nr 3.
- *Omówienie publikacji związanych z Zamkiem Królewskim w Warszawie z lat 1970–1976*, „Ochrona Zabytków” 1977, numer specjalny.
- *Konferencja Międzynarodowego Komitetu ICOM do spraw dokumentacji w Pradze*, „Ochrona Zabytków” 1978, nr 1.
- *Dział Muzealnictwa Ośrodka Dokumentacji Zabytków, „Ochrona Zabytków”* 1981, nr 4.
- *Bibliografia muzealnictwa polskiego za lata 1972–1982 (wybór)*, „Muzealnictwo” 1983, nr 26/27, s. 164–166.
- współautorstwo z J. Maisner-Nieduszyńską, *Muzea w Polsce. Informator*, Warszawa 1986.
- współautorstwo z M. Sołtysiak, *Muzea szkole. Informator dla nauczycieli*, Warszawa 1993.
- *Dział Muzealnictwa Ośrodka Dokumentacji Zabytków, „Muzealnictwo”* 2001, t. 43, s. 164–166.
- *50. numer „Muzealnictwa” – ponad pół wieku współpracy z muzealnikami*. „Muzealnictwo” 2009, t. 50, s. 11–17.
- Ponadto w różnych czasopismach zamieszczała bibliografie z czasopiśmiennictwa polskiego m.in. w zakresie martyro-

logii i rewindykacji narodowych dóbr kultury po II wojnie światowej.

- wspólnie z M. Sołtysiak była autorką haseł o polskich muzeach w 6-tomowej Nowej Encyklopedii Powszechnej PWN wydanej w latach 1995–1996.
- recenzowała: 1984 – *Polskie muzea krajoznawcze*, wydawnictwo PTTK „Kraj”; opracowała redakcyjnie: 1989 – Marian Sołtysiak, *Muzeum Mazowieckie w Płocku*, ss. 248; 2004 – Franciszek Midura, *Społeczna opieka nad zabytkami na ziemiach polskich do 1918 roku*, ss. 464.

Beata Pawłowska-Wilde podczas swej długoletniej pracy została kilkakrotnie uhonorowana odznaczeniami i medalami: w 1974 r. – odznaczeniem Zasłużony Działacz Kultury, w 1976 r. – Złotą Odznaką Opieki nad Zabytkami, w 1985 r. – Srebrnym Krzyżem Zasługi.

W 2012 r., w związku z jubileuszem 60-lecia „Muzealnictwa”, minister kultury i dziedzictwa narodowego Bogdan Zdrojewski, w uznaniu szczególnego zaangażowania i profesjonalizmu w pracach na rzecz zapewnienia wysokiego poziomu merytorycznego rocznika „Muzealnictwo” oraz zasług w dziedzinie popularyzacji europejskiego i światowego dziedzictwa kulturowego, przyznał Beacie Pawłowskiej-Wilde odznakę honorową Zasłużony dla Kultury Polskiej. Z powodów zdrowotnych nie mogła wziąć udziału w uroczystej Gali, która się odbyła na Zamku Królewskim w Warszawie. Przemówiła do zebranych z ekranu, na którym wyświetlony został, specjalnie na tę uroczystość nakręcony, film poświęcony historii pisma „Muzealnictwo”. Znajduje się on obecnie w archiwum rocznika w NIMOZ, a także można go zobaczyć na <http://nimoz.pl/pl/rocznik-muzealnictwo>, w materiałach archiwalnych dotyczących rocznika. W archiwum „Muzealnictwa” znajduje się także nakręcony w 2012 r. przez syna, Tomasza Wilde, materiał filmowy, który zawiera bezcenne wspomnienia Beaty Pawłowskiej-Wilde, a także wieloletniego redaktora naczelnego pisma, Janusza Odrowąża-Pieniążka – obydwoje snują interesującą i wzruszającą opowieść o dziejach redakcji, jej współpracownikach i losach pisma w latach 80. i 90. XX wieku.

Na kilku stronach wspomnienia nie da się zawrzeć całej prawdy o człowieku, którego życie mogłoby być kanwą wielostronicowej powieści. To zadanie dla biografów. Ja jednak, jako osoba, która miała zaszczyt współpracować z Beatą Pawłowska-Wilde ponad 30 lat i wyjątkowy przywilej z nią przyjaźni, winna jestem kilka osobistych wspomnień.

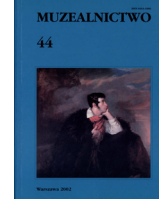
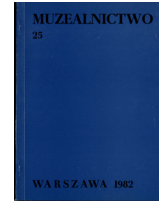
Panią Beatę poznałam, kiedy to, skończywszy studia historii sztuki UW – po rocznym zatrudnieniu w Stowarzyszeniu Historyków Sztuki – przeszłam do pracy w Dziale Wydawnictw ODZ. Zrobiła na mnie od razu wielkie wrażenie – szczupła, wysoka dystygnowana Pani, z krótko ostrzyżonymi włosami w pięknym stalowo-srebrnym kolorze, z nieodłącznym papierosem trzymanym w „gotyckich” palcach. „Sylfida” – tak mówili o Niej koledzy – choć, jak się o tym nie raz później miałam przekonać, pod postacią zwiewnej, subtelnej i delikatnej kobiety krył się niebywale silny charakter osoby wolnej i walecznej, gotowej na wszystko w obronie wyznawanych wartości i racji, o których słuszności była przekonana.

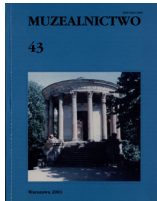
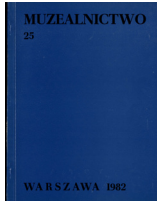
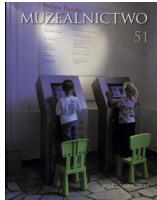
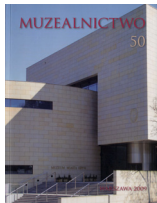
Wówczas – dla mnie i podobnych, jak ja młodych kolegów, którym po skończeniu studiów udało się zatrudnić w ODZ – Pani Beata i pracujący w Ośrodku Jej rówieśnicy: Barbara Lenard, Lidia Bruszezewska, Hanna Krzyżanowska, Michał Gradowski, Bolesław Bielawski, Wojciech Jankowski, Krzysztof Nowiński i inni, no i oczywiście sam główny szef ODZ – Profesor Wojciech Kalinowski, byli nieklamnymi autorytetami i wzorem godnym naśladowania. Od nich uczyliśmy się wszystkiego: trudnej pracy merytorycznej, szacunku do starszych doświadczonych kolegów, standardów zachowania się w biurze, pokory wobec siły wiedzy i profesjonalizmu. Oni wpoili w nas przekonanie, że to nic złego gdy traktuje się pracę jak misję do spełnienia, gdy wkłada się w nią coś więcej niż zdobytą wiedzę i doświadczenie, iż to żaden wstyd identyfikować się z tym co się robi, nie traktować powierzonych zadań li tylko, jak „realizowania projektów”.

Z Panią Beatą polubiłyśmy się od pierwszego kontaktu. Po roku mojej pracy w Dziale Wydawnictw zaproponowała mi przejście do Działu Muzealnictwa i od tej chwili zaczęła się nasza, ponad 30-letnia, wspólna droga zawodowa, a i nasze prywatne losy zbiegały się i spletały często w zadziwiający i trudny do ogarnięcia praktycznym rozumieniem, sposób.

W Dziale Muzealnictwa pracowały same kobiety, a Szefowa zaszczepiła w nas jedną zasadę i prosiła, żebyśmy bezwzględnie jej przestrzegały, a mianowicie „Jedna za wszystkie, wszystkie za jedną”. Oczekiwała oczywiście solidnej pracy ale przede wszystkim lojalności działowej. W tamtych trudnych czasach „komuny” była to, jak się często okazywało, postawa wielce pożądana. Przestrzeganie tej maksymy niejednokrotnie pozwoliło Działowi Muzealnictwa przetrwać trudne chwile zagrożenia, kiedy to przy kolejnych projektach „reorganizacji” chciano dział likwidować, jego cenną spuściznę rozproszyć, a redakcje wydawanych: „Muzealnictwa”, „Bibliografii zawartości wydawnictw muzealnych” czy „Zdarzeń Muzealnych” zamknąć! Pani Beata w takich chwilach, mocno wspierana przez nas, uruchamiała wszystkie swoje siły, wytaczała trudne do obalenia argumenty, a także pukała do wszystkich zamkniętych drzwi, i... znów, przy pomocy zaprzyjaźnionych osób, których wokół siebie miała całe zastępy, udawało się kolejny raz odsunąć zagrożenie, uratować Dział, czy jakieś jego wydawnictwo. Dopiero – o ironio – w „wolnej” Polsce, w 2003 r., przy okazji kolejnej reorganizacji ODZ-tu (powstał wtedy KOBiDZ, a w potem Narodowy Instytut Dziedzictwa – NID) Dział Muzealnictwa został zlikwidowany. Nauczona przez Panią Beatę, lojalnie i niewzruszenie – mimo wielu przeciwności – strzegłam przez kolejne lata mojej pracy w KOBiDZu i NIDzie, spuścizny po naszym dziale, a redakcja rocznika „Muzealnictwo” – przy ogromnym wsparciu środowiska polskich muzealników – została uratowana! W ten sposób doczekała przeniesienia do powstałego w 2011 r. Narodowego Instytutu Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów! Tu pismo nadal funkcjonuje i rozwija się, wydawane nowoczesnymi metodami bierze udział w procesie parametryzacji, ma odrębną stronę internetową www.muzealnictworocznik.com, jest recenzowane, punktowane i indeksowane w międzynarodowych bazach. Beato! warto było...

Kiedy p. Beata szefowała Działowi Muzealnictwa, koledzy ze wszystkich działów przychodzili czasem na 4 piętro, gdzie „Muzealnictwo” miało swoje miejsce w naszej pięciopiętrowej staromiejskiej kamienicze przy ul. Brzozowej, na rozmowy z nią – te poważne, na tematy merytoryczne, ale i te bardziej

prywatne, dotyczące problemów życiowych, sercowych rozterek i duchowych wątpliwości. Ze słynnych „duchówek u Beaty” każdy – czy to dyrektor, koleżanka z działu, kolega z administracji, czy pani, która sprzątała biuro – wychodził pokrzepiony, podtrzymany na duchu, z bezcennymi radami na przyszłość.

Pamiętam uroczyste Wigilie w siedzibie ODZ przy ul. Brzozowej – my, kołędnicy, schodziliśmy z naszego piętra, zabieraliśmy ze sobą kolegów z kolejnych pięter i śpiewaliśmy po drodze kołędę! Beata – z wielkimi skrzydłami wyciętymi z gazety, przypiętymi na plecach do sweterka. ANIOŁ dobrej nowiny, powiernica smutków, szefowa, koleżanka! Takie to były czasy – bardzo trudne i zarazem piękne. Czasy żmudnej pracy merytorycznej „mimo wszystko” i „wbrew wszystkiemu” – głupocie, złu, beznadziejności i niesprawiedliwości. Ale także piękne czasy serdecznych, zawodowych przyjaźni, międzyludzkiej solidarności. Zaraz potem zrodziła się „Solidarność”, w której większość z nas miała swój udział – ale to już całkiem inna historia.

Taka była p. Beata – mądra, dobra, wyrozumiała, a jednocześnie waleczna, dzielna i zawsze wszystkim gotowa nieść pomoc. Dla mnie była najważniejszą osobą, którą spotkałam w swoim zawodowym życiu. Nazywałam ją ZAWODOWĄ MAMA, szczerze podziwiając za wiedzę, profesjonalizm i wielki humanitaryzm, którym się kierowała, a zwłaszcza za niekonwencjonalność decyzji dotyczących naszych zależności służbowych. Bo ileż trzeba mieć dystansu do samej siebie, ile ufności do ludzi i optymizmu, aby będąc czymś szefem,

z własnej nieprzymuszonej woli namaścić tę osobę na swoje stanowisko, stając się tym samym jej podwładnym! Tak było w naszym przypadku i gdy p. Beata przekazała mi w 1996 r. kierownictwo Działu Muzealnictwa ODZ, nadal zgodnie współpracowałyśmy. A gdy potem, po kilku latach odeszła na emeryturę, zawsze – choć na odległość – pomagała mi w moich poczynaniach, służyła radą w trudnych chwilach, cieszyła się sukcesów. Wprowadziła mnie w środowisko polskich muzealników, nauczyła je rozumieć i się z nim szczerze przyjaźnić. Skutkuje to do dziś silną więzią tego środowiska z redakcją „Muzealnictwa” i moją skromną osobą!

Mimo trapiących od wielu lat problemów zdrowotnych Pani Beata do końca zachowała żywość umysłu, do końca prawdziwie zainteresowana była wielką polityką, sprawami świata w skali makro i tymi mniejszymi – faktem, że odbędzie się pierwszy w historii Kongres Muzealników Polskich, że ukaże się kolejny numer „Muzealnictwa”..., ale przede wszystkim przejęta była nami wszystkim – bliskimi, rodziną, przyjaciółmi, czasem całkiem obcymi osobami – zawsze gotowa nieść im pomoc, wspierać, rozmawiać z nimi, słuchać ich. I nagle nas opuściła. Jak pięknie i wzruszająco powiedział syn Pani Beaty, Tomasz, podczas uroczystości pogrzebowych 15 kwietnia 2015 r. *wymknęła się z życia niepostrzeżenie, cichutko dziękując za wszystko...*

Streszczenie: W Wielką Sobotę poprzedzającą Wielkanoc 2015 r. zmarła Beata Pawłowska-Wilde – absolwentka konserwatorstwa i zabytkoznawstwa ze specjalizacją w zakresie muzealnictwa na Uniwersytecie im. M. Kopernika w Toruniu, wieloletnia szefowa Działu Muzealnictwa Ośrodka Dokumentacji Zabytków (ODZ), współtwórczyni wydawnictw dotyczących muzeów, m.in. „Muzealnictwa”, „Zdarzeń Muzealnych”, „Bibliografii zawartości wydawnictw muzeów w Polsce” i innych.

Urodziła się 13 kwietnia 1932 r. w Warszawie w rodzinie naukowców badających dzieje historii i sztuki. Dom rodzinny i otoczenie przepełnione atmosferą naukowego podejścia do wszelkich działań, humanizmem, patriotyzmem i honorem – to wszystko wpłynęło na Jej życie prywatne i postawę zawodową.

Jej dzieciństwo naznaczyła wojna – na początku Powstania Warszawskiego, w wieku 12 lat została wywieziona razem ze swoim młodszym bratem Krzysztofem na roboty do Niemiec. W Archiwum Historii Mówionej Muzeum Powstania Warszawskiego znajduje się przejmująca relacja Beaty Pawłowskiej-Wilde z tamtych tragicznych dni.

W 1954 r. ukończyła Wydział Sztuk Pięknych na UM K w Toruniu. W 1963 r. została zaangażowana przez prof. Kazimierza Malinowskiego do pracy w ODZ i jej pierwszym zadaniem było gromadzenie i klasyfikowanie bibliografii muzealnictwa z piśmiennictwa polskiego i obcego oraz redagowanie poszczególnych tomów serii „Biblioteki Muzealnictwa i Ochrony Zabytków”. W 1967 r. została kierow-

nicem Działu Muzealnictwa – wykonując zadania związane z pełnieniem tej funkcji prowadziła jednocześnie projekty autorskie dotyczące historii muzealnictwa: opracowała obszerną ankietę do Kartoteki Ewidencji Muzeów w Polsce i kolejnych wydań Wykazu Muzeów w Polsce. Od 1982 r. pełniła obowiązki sekretarza redakcji „Muzealnictwa”, w l. 2000–2010 zastępcy red. naczelnego, od 1991 r. red. naczelnego biuletynu „Zdarzenia Muzealne”, współtworzyła również kolejne tomy „Bibliografii zawartości wydawnictw muzeów w Polsce. Druki zwarte i ciągłe”.

Przez 40 lat pracy w Dziale Muzealnictwa ODZ Beata Pawłowska-Wilde wniosła nieoceniony wkład w usystematyzowanie działań dotyczących polskich muzeów, zewidencjonowanie ich, a także w propagowanie wiedzy o muzealnictwie polskim i światowym. Zbudowała więź ze środowiskiem muzealników polskich, która do dziś owocuje bliskimi kontaktami redakcji „Muzealnictwa” z tym środowiskiem. Do ostatniej chwili życia współpracowała z redakcją koncepcyjnie, służąc jej radą i wsparciem merytorycznym przy tworzeniu każdego numeru periodyku. W archiwum redakcyjnym znajdują się: film o piśmie „Muzealnictwo” zrealizowany w 2012 r., w związku z jubileuszem 60-lecia jego istnienia oraz, nakręcony przez syna, Tomasza Wilde, materiał filmowy, który zawiera bezcenne wspomnienia Beaty Pawłowskiej-Wilde, a także wieloletniego redaktora naczelnego, Janusza Odrowąża-Pieniążka – obydwoje snują interesującą i wzruszającą opowieść o dziejach redakcji, jej współpracownikach i losach pisma w latach 80. i 90. XX wieku.

Słowa kluczowe: muzealnictwo, muzealnik, bibliografia wydawnictw, sekretarz redakcji, ewidencja muzeów.

Maria Sołtysiak

Historyczka sztuki, absolwentka kierunku Historia Sztuki Wydziału Historycznego UW; wieloletni sekretarz redakcji, od 2015 – redaktor językowy rocznika „Muzealnictwo”, czynnie uczestnicząca w przygotowaniu do druku i wydaniu numerów od 25’1982 do 55’2014; w l. 2006-2011 przewodnicząca jury Konkursu na „Mazowieckie Zdarzenia Muzealne *Wierzba*”, w l. 2012-2015 – członek jury; autorka tekstów o polskim muzealnictwie w licznych periodykach i informatorach; e-mail: msoltysiak@nimoz.pl

